

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (ceturta palāta)

2020. gada 9. jūlijā*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Patērētāju tiesību aizsardzība – Direktīva 93/13/EEK – Negodīgi noteikumi patērētāju līgumos – Hipotekārā aizdevuma līgums – Noteikums par procentu likmes mainīguma ierobežošanu (tā dēvētais noteikums par “minimālo procentu likmi”) – Pārjaunojuma līgums – Atteikšanās no prasības tiesā pret līguma noteikumiem – Saistoša rakstura neesamība

Lietā C-452/18

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 3 de Teruel* (Tervelas pirmās instances un izmeklēšanas tiesa Nr. 3, Spānija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2018. gada 26. jūnijā un kas Tiesā reģistrēts 2018. gada 11. jūlijā, tiesvedībā

XZ

pret

Ibercaja Banco SA,

TIESA (ceturta palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs M. Vilars [*M. Vilaras*], tiesneši S. Rodins [*S. Rodin*] (referents), D. Švābi [*D. Šváby*], K. Jirimēe [*K. Jürimäe*] un N. Pisarra [*N. Piçarra*],

ģenerāladvokāts: H. Saugmandsgors Ēe [*H. Saugmandsgaard Øe*],

sekretāre: L. Karasko Marko [*L. Carrasco Marco*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2019. gada 11. septembra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- XZ vārdā – sākotnēji *D. J. Fernández Yubero*, vēlāk *J de la Torre García*, *R. López Garbayo* un *M. Pradel Gonzalo*, *abogados*,
- *Ibercaja Banco, SA*, vārdā – *J. M. Rodríguez Cárcamo* un *A. M. Rodríguez Conde*, *abogados*,
- Spānijas valdības vārdā – sākotnēji *M. J. García-Valdecasas Dorrego*, vēlāk *L. Aguilera Ruiz*, pārstāvji,
- Eiropas Komisijas vārdā – *J. Baquero Cruz* un *N. Ruiz García Napoleón*, kā arī *C. Valero*, pārstāvji,

* Tiesvedības valoda – spāņu.

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2020. gada 30. janvāra tiesas sēdē,
pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.) 3.–6. pantu.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp XZ un *Ibercaja Banco SA* par to noslēgtajā hipotekārā aizdevuma līgumā paredzētajiem noteikumiem.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

- 3 Direktīvas 93/13 3. pantā ir noteikts:

“1. Līguma noteikumu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, uzskata par negodīgu, ja, pretēji prasībai pēc godprātības [labticības prasībai], tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam.

2. Noteikumu vienmēr uzskata par tādu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, ja tas sastādīts jau iepriekš un patērētājam tādēļ nav bijusi iespēja iespaidot [tā] saturu, jo īpaši saistībā ar iepriekš noformulētiem standartlīgumiem.

Tas, ka par zināmu noteikumu aspektiem vai par kādu īpašu noteikumu notikusi atsevišķa apspriešanās, neizslēdz šī panta piemērošanu pārējam līgumam, ja vispārējais līguma novērtējums norāda, ka tas tomēr ir iepriekš noformulēts standartlīgums.

Ja pārdevējs vai piegādātājs norāda, ka par kādu standarta noteikumu notikusi atsevišķa apspriešanās, pierādījuma pienākums šai sakarā ir viņam.

3. Pielikumā atrodas indikatīvs un nepilnīgs tādu noteikumu saraksts, ko var uzskatīt par negodīgiem.”

- 4 Šīs direktīvas 4. pantā ir paredzēts:

“1. Neskarot 7. pantu, līguma noteikuma negodīgumu novērtē, ņemot vērā preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz ko līgums noslēgts, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kas ar to bijuši saistīti, kā arī visiem pārējiem līguma noteikumiem vai citu līgumu, no kā tas ir atkarīgs.

2. Noteikumu negodīguma novērtējums neattiecas ne uz līguma galvenā priekšmeta definīciju, ne arī uz cenas un atlīdzības atbilstīgumu pakalpojumiem vai precēm, kas par to saņemtas, ciktāl šie noteikumi ir vienkāršā, skaidri saprotamā valodā.”

5 Minētās direktīvas 5. pants ir formulēts šādi:

“Līgumos, kuros visi vai atsevišķi patērētājam piedāvāti noteikumi ir rakstveidā, šiem noteikumiem vienmēr jābūt sastādītiem vienkāršā, skaidri saprotamā valodā. Ja rodas šaubas par kāda noteikuma nozīmi, priekšroka dodama interpretācijai, kas ir vislabvēlīgākā patērētājam. Šos noteikumus par interpretāciju nepiemēro 7. panta 2. punktā noteikto procedūru kontekstā.”

6 Šīs pašas direktīvas 6. panta 1. punktā ir precizēts:

“Dalībvalstis nosaka, ka negodīgi noteikumi, kas izmantoti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, atbilstoši savas valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam un ka līgums pie tādiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem.”

7 Saskaņā ar Direktīvas 93/13 8. pantu:

“Dalībvalstis var ieviest vai saglabāt stingrākus Līgumam atbilstīgus noteikumus jomā, uz ko attiecas šī direktīva, lai nodrošinātu augstāku patērētāja aizsardzības līmeni.”

8 Šīs direktīvas pielikuma 1. punkta q) apakšpunkts, kurā ir ietverts indikatīvs un nepilnīgs tādu noteikumu saraksts, ko var atzīt par negodīgiem, ir formulēts šādi:

“Noteikumi, kuru mērķis vai sekas ir šādas:

[..]

q) izslēgt vai kavēt patērētāja tiesības celt prasību tiesā vai izmantot jebkādus citus tiesiskās aizsardzības līdzekļus [..].”

Spānijas tiesības

Karaļa leģislatīvais dekrēts 1/2007

9 Direktīva 93/13 Spānijas tiesībās būtībā tika transponēta ar 1998. gada 13. aprīļa *Ley 7/1998 sobre condiciones generales de la contratación* (Likums 7/1998 par vispārīgiem līgumu noteikumiem) (1998. gada 14. aprīļa *BOE* Nr. 89, 12304. lpp.), kas kopā ar citām tiesību normām, ar kurām ir transponētas dažādas Savienības direktīvas par patērētāju tiesību aizsardzību, tika pārstrādāts ar 2007. gada 16. novembra *Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias* (Karaļa leģislatīvais dekrēts 1/2007, ar ko ir pārstrādāts Vispārīgais likums par patērētāju un lietotāju tiesību aizsardzību un citi papildu likumi) (2007. gada 30. novembra *BOE* Nr. 287, 49181. lpp.).

10 Karaļa leģislatīvā dekrēta 1/2007 10. pantā ir noteikts:

“Saskaņā ar *Código Civil* [Civilkodeksa] 6. panta normām iepriekšēja atteikšanās no tiesībām, kas patērētājiem un lietotājiem ir atzītas šajā karaļa leģislatīvajā dekrētā, nav spēkā, tāpat kā darbības, kas veiktas, pārkāpjot likumu.”

11 Turklāt Karaļa leģislatīvā dekrēta 1/2007 83. pantā ir precizēts, ka “negodīgi noteikumi ir spēkā neesoši no noslēgšanas brīža un uzskatāmi par tādiem, par kuriem nav panākta vienošanās”.

Civilkodekss

- 12 Saskaņā ar Civilkodeksa 1208. pantu:

“Pārjaunojums nav spēkā, ja arī pirmā saistība nav spēkā, izņemot, ja uz spēkā neesamības pamatu varēja atsaukties tikai parādnieks vai ja ratifikācija padara spēkā esošus sākotnēji spēkā neesošus aktus.”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 13 Ar 2011. gada 23. decembra publisku dokumentu XZ iegādājās no nekustamā īpašuma attīstītāja īpašumu par 148 813,04 EUR un tādējādi aizstāja šo attīstītāju kā hipotekārā aizdevuma, kas attiecās uz šo īpašumu un ko piešķirusi kredītiestāde *Caja de Ahorros de la Inmaculada de Aragón*, kura kļuva par *Ibercaja Banco*, parādiece. Tādējādi XZ piekrita visiem ar šo hipotekāro aizdevumu saistītajiem nolīgumiem un nosacījumiem (turpmāk tekstā – “hipotekārā aizdevuma līgums”), kādi tie bija noteikti starp sākotnējo parādnieku un kredītiestādi.
- 14 Hipotekārā aizdevuma līgumā bija ietverts noteikums par šim aizdevumam piemērojamām maksimālajām un minimālajām procentu likmēm, proti, tā dēvētā gada maksimālā procentu likme 9,75 % apmērā un tā dēvētā gada minimālā procentu likme 3,25 % apmērā.
- 15 Šis hipotekārā aizdevuma līgums tika grozīts ar 2014. gada 4. marta dokumentu par grozījumiem (turpmāk tekstā – “pārjaunojuma līgums”), kas tostarp attiecās uz noteikumā par minimālo procentu likmi noteikto likmi, to samazinot līdz gada nominālajai likmei 2,35 % apmērā. Turklāt pārjaunojuma līgums ietvēra šādi formulētu noteikumu: “Līgumslēdzējas puses apstiprina, ka aizdevuma līgums ir spēkā un ir piemērojams, atzīst tā noteikumus par atbilstošiem un tādējādi abpusēji skaidri atsakās celt jebkādu prasību pret otru līgumslēdzēju pusi par noslēgto līgumu un tā noteikumiem, kā arī līdz pat šai dienai veiktajiem maksājumiem un maksām, ko tās atzīst par atbilstošām.” Ar roku rakstītā norādē XZ turklāt norādīja, ka viņa apzinās un saprot, ka “aizdevuma procentu likme nekad [nedrīkstētu būt] zemāka par gada nominālo likmi 2,35 %”.
- 16 XZ vērsās iesniedzējtiesā *Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 3 de Teruel* (Tervelas pirmās instances un izmeklēšanas tiesa Nr. 3) ar prasību konstatēt, ka hipotekārā aizdevuma līgumā ietvertais noteikums par minimālo procentu likmi ir negodīgs, kā arī piespriet kredītiestādei dzēst šo noteikumu un atmaksāt viņai summas, kas, pamatojoties uz minēto noteikumu, ir samaksātas kopš šī aizdevuma [līguma] parakstīšanas.
- 17 Tā kā *Ibercaja Banco* iebilst pret XZ prasījumiem par pārjaunojuma līguma noteikumiem, prasītāja pamatlietā lūdza iesniedzējtiesu arī precizēt, kādā mērā šis noteikums ir “inficējis” arī juridiskos aktus, ar kuriem tiek grozīts līgums, it īpaši vienu no tā noteikumiem, kura negodīgums tiek apgalvots, un tādējādi – tie nav saistoši saskaņā ar Karaļa leģislatīvā dekrēta 1/2007 83. pantu.
- 18 Iesniedzējtiesa norāda, ka tieši pēc *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa, Spānija) 2013. gada 9. maija sprieduma lietā 241/2013, ar kuru par spēkā neesošiem ir atzīti hipotekārajos līgumos ietvertie noteikumi par minimālo procentu likmi, jo tie neatbilda skaidrības un pārskatāmības prasībām, *Ibercaja Banco* sāka šo hipotekārā aizdevuma līgumu noteikumu, kuriem viņa bija piekritusi, pārskatīšanas procesu. Tomēr šī tiesa šaubās par to, vai negodīga noteikuma pārskatīšana ir saderīga ar Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā noteikto principu, saskaņā ar kuru negodīgi noteikumi patērētājiem nav saistoši.
- 19 Turklāt iesniedzējtiesa norāda, ka pārjaunojuma līgums pats varētu neatbilst *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa) noteiktās “pārskatāmības pārbaudes” nosacījumiem. Šī tiesa pamatlietā it īpaši norāda uz ievērojamo nelīdzsvarotību starp tiesībām un pienākumiem, kas noteikti par sliktu aizņēmējam,

neinformēšanu par zaudējumiem, kas pēdējam minētajam varētu rasties jaunā noteikuma par minimālo procentu likmi piemērošanas dēļ, un neiespējamību aizņēmajam atgūt šādi radušos zaudējumus tāpēc, ka viņš ir atteicies no jebkādas prasības tiesā pret kreditoru kredītiestādi.

20 Šādos apstākļos *Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 3 de Teruel* (Tervelas pirmās instances un izmeklēšanas tiesa Nr. 3) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai princips par saistošā rakstura neesamību spēkā neesošiem noteikumiem ([Direktīvas 93/13] 6. pants) ir jāattiecinā arī uz turpmākiem līgumiem un juridiskiem darījumiem, kuri ietver šādus noteikumus, kā, piemēram, uz pārjaunojuma līgumu?

Vai no tā, ka pilnīga spēkā neesamība nozīmē, ka minētais noteikums līguma ekonomiskās un juridiskās darbības laikā nekad nav pastāvējis, var secināt, ka turpmākie juridiskie darījumi, proti, pārjaunojuma līgums, un to sekas attiecībā uz šādu noteikumu arī izzūd no juridiskās realitātes un ir jāuzskata, ka tie nepastāv un nerada sekas?

2) Vai dokumenti, ar ko groza vai pārstrādā noteikumus, par kuriem nebija atsevišķas apspriešanās un kuri var neizturēt negodīguma neesamības un pārskatāmības pārbaudi, var tikt uzskatīti par līguma vispārīgiem noteikumiem Direktīvas 93/13 3. panta izpratnē, un līdz ar to tos tāpat kā oriģinālos dokumentus, kas tika pārjaunināti vai pielāgoti, skar tie paši spēkā neesamības pamati?

3) Vai pārjaunojuma līgumā iekļautā atteikšanās no prasības celšanas tiesā arī ir jāuzskata par spēkā neesošu, ciktāl līgumos, kurus parakstīja klienti, viņi netika informēti par tajos iekļautu spēkā neesošu noteikumu, ne arī par tiesībām saņemt naudas summu vai finanšu vērtību kā procentu, kas ir samaksāti atbilstoši sākotnēji iekļautajam noteikumam par minimālo procentu likmi, atmaksu?

Tādējādi klients paraksta atteikšanos no prasības celšanas tiesā, lai gan banka viņu nav informējusi par to, no kā un cik lielas naudas summas viņš atsakās.

4) Vai, analizējot pārjaunojuma līgumu, ar ko groza aizdevuma līgumu, saskaņā ar Tiesas judikatūru, kā arī Direktīvas 93/13 3. panta 1. punktu un 4. panta 2. punktu, jaunais “noteikums par minimālo procentu likmi, kas ir iekļauts minētajā pārjaunojuma līgumā, ir no jauna uzskatāms par nepārskatāmu, jo banka atkārtoti neievēro *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa [..]) 2013. gada 9. maija spriedumā noteiktos pārskatāmības kritērijus un neinformē klientu par patiesām finanšu izmaksām, kuras rodas, piemērojot šo aizdevuma līgumā iekļauto noteikumu, tādējādi, ka viņš var uzzināt procentu likmi (un attiecīgo maksājuma summu), kas viņam būtu bijusi jāmaksā, piemērojot jauno noteikumu par minimālo procentu likmi, kā arī procentu likmi (un attiecīgo maksājuma summu), kas viņam būtu jāmaksā, ja netiktu piemērots noteikums par minimālo procentu likmi un ja procentu likme būtu tā, kas ir noteikta hipotekārā aizdevuma līgumā, nepiemērojot minimālo procentu likmi?

Proti, vai, liekot parakstīt dokumentu, kas ir nosaukts par “pārjaunojuma dokumentu”, attiecībā uz noteikumiem par minimālo procentu likmi, finanšu iestādei ir jāiztur Direktīvas 93/13 3. panta 1. punktā un 4. panta 2. punktā paredzētās pārskatāmības pārbaudes un jāinformē patērētājs par to, cik liels ir viņam nodarītais kaitējums, piemērojot noteikumus par minimālo procentu likmi, kā arī par procentu likmi, kas tiktu piemērota, ja šādi noteikumi nepastāvētu, un, ja tā nav to izdarījusi, vai arī šie dokumenti ir spēkā neesoši?

5) Vai noteikumu kopumu par prasību celšanu tiesā, kas ir iekļauts pārjaunojuma līguma, ar ko groza aizdevuma līgumu, vispārīgajos noteikumos, var uzskatīt par negodīgiem noteikumiem to satura dēļ Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkta izpratnē, skatot to kopsakarā ar pielikumu, kurā uzskaitīti negodīgi noteikumi, un konkrēti ar [šī pielikuma] 1. punkta q) apakšpunktu [..], jo tie ierobežo

patērētāja tiesības īstenot tiesības, kas var rasties vai atklāties pēc līguma parakstīšanas, kā tas bija gadījumā, kad radās iespēja pieprasīt atmaksāt visus samaksātos procentus (saskaņā ar Tiesas 2016. gada 21. decembra spriedumu [..])?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

- 21 Ar pirmo prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā tas, ka par tādu starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgta līguma noteikumu, kura negodīgumu var konstatēt tiesā, likumīgi var noslēgt pārjaunojuma līgumu starp šo pārdevēju vai piegādātāju un šo patērētāju, ar kuru pēdējais minētais atsakās no sekām, ko radītu šī noteikuma negodīguma atzīšana.
- 22 Jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu dalībvalstis noteic, ka negodīgi noteikumi, kas izmantoti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, atbilstoši to valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam (spriedums, 2016. gada 21. decembris, *Gutiérrez Naranjo* u.c., C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980, 53. punkts).
- 23 Tādējādi līguma noteikums, kas atzīts par negodīgu, principā ir uzskatāms par tādu, kas nekad nav pastāvējis, un līdz ar to tam nevar būt nekādas ietekmes uz patērētāju (spriedums, 2016. gada 21. decembris, *Gutiérrez Naranjo* u.c., C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980, 61. punkts).
- 24 Līdz ar to saskaņā ar Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu valsts tiesai ir jānovērš negodīgu noteikumu piemērošana, lai tie neradītu saistošas sekas patērētājam, izņemot, ja patērētājs pret to iebilst (spriedums, 2019. gada 26. marts, *Abanca Corporación Bancaria* un *Bankia*, C-70/17 un C-179/17, EU:C:2019:250, 52. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 25 Tomēr no Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka tiesības uz patērētāju efektīvu aizsardzību ietver arī tiesības atteikties atsaukties uz savām tiesībām, un tādējādi attiecīgā gadījumā ir jāņem vērā patērētāja paustā griba, ja, apzinoties, ka negodīgais noteikums nav saistošs, patērētājs tomēr norāda, ka viņš iebilst pret to, ka tas tiek ignorēts, tādējādi dodot brīvu un apzinātu piekrišanu attiecīgajam noteikumam (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 14. aprīlis, *Sales Sinués* un *Drame Ba*, C-381/14 un C-385/14, EU:C:2016:252, 25. punkts).
- 26 Direktīva 93/13 nesniedz tik tālu, lai tajā patērētāju labā ieviestu aizsardzības sistēmu pret to, ka pārdevējs vai piegādātājs lieto negodīgus noteikumus, padarītu obligātu. Līdz ar to, ja patērētājs izvēlas neatsaukties uz šo aizsardzības sistēmu, tā netiek piemērota (spriedums, 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 54. punkts).
- 27 Tādējādi valsts tiesai ir pienākums attiecīgā gadījumā ņemt vērā patērētāja pausto gribu, ja, apzinoties, ka negodīgs noteikums nav saistošs, patērētājs tomēr norāda uz savu iebildi, ka tā tiek ignorēta, tādējādi dodot brīvu un apzinātu piekrišanu attiecīgajam noteikumam (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 21. februāris, *Banif Plus Bank*, C-472/11, EU:C:2013:88, 35. punkts).
- 28 Līdz ar to līdzīgi, kā to būtībā ir norādījis ģenerāladvokāts secinājumu 39.–42. punktā, jāatzīst, ka patērētājs var atteikties atsaukties uz noteikuma negodīgumu saistībā ar pārjaunojuma līgumu, ar kuru patērētājs atsakās no sekām, ko izraisītu šāda noteikuma atzīšana par negodīgu, ar nosacījumu, ka šī atteikšanās izriet no viņa brīvas un apzinātas piekrišanas.

- 29 Tomēr, kā izriet no šī sprieduma 25. punktā minētās judikatūras, patērētāja atteikšanās atsaukties uz negodīga noteikuma spēkā neesamību var tikt ņemta vērā tikai tad, ja šīs atteikšanās brīdī patērētājs ir apzinājies to, ka šis noteikums nav saistošs, un – no tā izrietošās sekas. Tikai šādā gadījumā var uzskatīt, ka viņa pievienošanās šāda noteikuma pārjaunošanai izriet no brīvas un apzinātas piekrišanas, ievērojot Direktīvas 93/13 3. pantā paredzētās prasības, un tas ir jāpārbauda valsts tiesai.
- 30 No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka uz uzdoto pirmo jautājumu jāatbild, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam nav pretrunā tas, ka par tādu starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgta līguma noteikumu, kura negodīgumu var konstatēt tiesā, var tikt noslēgts pārjaunojuma līgums starp šo pārdevēju vai piegādātāju un šo patērētāju, ar kuru patērētājs atsakās no sekām, ko izraisītu šī noteikuma negodīguma atzīšana, ar nosacījumu, ka šī atteikšanās izriet no brīvas un apzinātas patērētāja piekrišanas, un tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

Par otro jautājumu

- 31 Ar otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 93/13 3. panta 1. un 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgta līguma noteikums, lai grozītu iespējami negodīgu noteikumu iepriekšējā starp tiem noslēgtā līgumā vai reglamentētu šī otrā noteikuma negodīguma sekas, pats par sevi var tikt uzskatīts par tādu, par kuru nav notikusi atsevišķa apspriešanās, un vajadzības gadījumā – atzīts par negodīgu.
- 32 Jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 93/13 3. panta 1. punktu starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgta līguma noteikuma negodīguma pārbaude attiecas uz noteikumiem, par kuriem nav notikusi atsevišķa apspriešanās.
- 33 Šīs direktīvas 3. panta 2. punktā ir precizēts, ka noteikumu vienmēr uzskata par tādu, par kuru nav notikusi atsevišķa apspriešanās, ja pārdevējs vai piegādātājs to sagatavojis jau iepriekš un patērētājam tādēļ nav bijusi iespēja iespaidot tā saturu, kā tas it īpaši ir saistībā ar iepriekš noformulētiem standartlīgumiem. Šajā ziņā Tiesa jau ir nospriedusi, ka noteikums, kurš ir sagatavots plašai lietošanai, ir noteikums, par kuru nav notikusi atsevišķa apspriešanās (spriedums, 2015. gada 15. janvāris, *Šiba*, C-537/13, EU:C:2015:14, 31. punkts).
- 34 Šie nosacījumi var tikt izpildīti arī attiecībā uz noteikumu, ar kuru ir paredzēts grozīt agrākā līguma, kas noslēgts starp tām pašām pusēm, iespējami negodīgu noteikumu vai regulēt šī cita noteikuma negodīgā rakstura sekas. Apstāklis, ka jaunā noteikuma mērķis ir grozīt agrāku noteikumu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, vien neatbrīvo valsts tiesu no pienākuma pārbaudīt, vai patērētājam faktiski nav bijis iespējas ietekmēt šī jaunā noteikuma saturu Direktīvas 93/13 3. panta 2. punkta izpratnē.
- 35 Pamatlietā iesniedzējtiesai, lai noteiktu, vai patērētājs varēja ietekmēt šāda noteikuma saturu, ir jāņem vērā visi apstākļi, kādos šāds noteikums ir ticis stādīts priekšā patērētājam.
- 36 Šajā gadījumā apstāklis, ka pamatlietā aplūkotā pārjaunojuma līguma noslēgšana ir daļa no vispārējās politikas attiecībā uz hipotekārā aizdevuma līgumu ar mainīgu likmi, kuri ir balstīti uz mainīgu procentu likmi un ietver noteikumu par minimālo procentu likmi, pārskatīšanu, ko *Ibercaja Banco* sāka pēc *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa) 2013. gada 9. maija sprieduma 241/2013, varētu būt norāde uz to, ka XZ nevarēja ietekmēt jaunā noteikuma par minimālo procentu likmi saturu.
- 37 Tas pats attiecas uz faktu, ka saskaņā ar iesniedzējtiesas norādēm banka nav izsniegusi XZ līguma kopiju, lai viņa ar to iepazītos.

- 38 Katrā ziņā apstākļi, ka XZ pirms pārjaunojuma līguma parakstīšanas ir izdarījusi ar roku rakstītu norādi, ka viņa ir sapratusi noteikuma par minimālo procentu likmi mehānismu, pats par sevi neļauj secināt, ka par šo noteikumu ir notikusi atsevišķa apspriešanās un ka patērētājs faktiski ir varējis ietekmēt minētā noteikuma saturu.
- 39 No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka uz uzdoto otro jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 93/13 3. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgta līguma noteikums, lai grozītu iespējami negodīgu noteikumu iepriekšējā starp tiem noslēgtā līgumā vai reglamentētu šī otrā noteikuma negodīgā rakstura sekas, pats par sevi var tikt uzskatīts par tādu, par kuru nav notikusi atsevišķa apspriešanās, un vajadzības gadījumā – atzīts par negodīgu.

Par ceturto jautājumu

- 40 Ar ceturto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkts, 4. panta 2. punkts un 5. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka pārskatāmības prasība, kas saskaņā ar šīm tiesību normām ir noteikta pārdevējam vai piegādātājam, nozīmē, ka tad, ja tas ar patērētāju noslēdz hipotekārā aizdevuma līgumu ar mainīgu likmi, kurā ir paredzēts noteikums par minimālo procentu likmi, tam ir jāsniedz patērētājam vajadzīgā informācija, lai saprastu saimnieciskās sekas, kas viņam rodas šī līguma noslēgšanas brīdī no mehānisma, kuru izraisa šis noteikums par minimālo procentu likmi.
- 41 Saskaņā ar Direktīvas 93/13 3. panta 1. punktu starp piegādātāju vai pārdevēju un patērētāju noslēgta līguma noteikums, par kuru nav bijusi atsevišķa apspriešanās, ir jāuzskata par negodīgu, ja pretēji labticības prasībai tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību no šī līguma izrietošajās līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam.
- 42 Saskaņā ar šīs direktīvas 4. panta 2. punktu šāda līguma noteikumu negodīguma novērtējums tomēr neattiecas ne uz šī līguma galvenā priekšmeta definīciju, no vienas puses, ne uz kā atlīdzību sniedzamajiem pakalpojumiem, no otras puses, ciktāl šie noteikumi ir formulēti “vienkāršā, skaidri saprotamā valodā”.
- 43 Turklāt minētās direktīvas 5. pantā ir noteikts – ja visi vai atsevišķi patērētājam piedāvātie minēto līgumu noteikumi ir rakstveidā, šiem noteikumiem vienmēr jābūt formulētiem “vienkāršā, skaidri saprotamā valodā”.
- 44 No Tiesas judikatūras izriet, ka Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktā un 5. pantā paredzētā pārskatāmības prasība nevar attiekties tikai uz attiecīgā noteikuma saprotamību no formālā un gramatiskā viedokļa. Ņemot vērā, ka ar minēto direktīvu ieviestā aizsardzības sistēma balstās uz ideju, ka patērētājs salīdzinājumā ar pārdevēju vai piegādātāju atrodas nelabvēlīgākā situācijā, tostarp attiecībā uz informācijas apjomu, šī prasība par līguma noteikumu formulēšanu vienkāršā un skaidri saprotamā valodā un tādējādi arī šajā pašā direktīvā izvirzītā pārskatāmības prasība ir jāsaprot plaši (spriedums, 2020. gada 3. marts, *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 50. punkts).
- 45 Tādējādi prasība, ka līguma noteikumam ir jābūt sastādītam vienkāršā, skaidri saprotamā valodā, ir jāsaprot tā, ka ar to ir paredzēts pienākums līgumā pārskatāmi izklāstīt, kā konkrēti darbojas mehānisms, uz kuru ir atsauce attiecīgajā noteikumā, kā arī attiecīgā gadījumā – kāda ir saistība starp šo mehānismu un mehānismu, kas ir paredzēts citos līguma noteikumos, lai radītu patērētājam iespēju, pamatojoties uz konkrētiem un saprotamiem kritērijiem, paredzēt ekonomiskās sekas, kuras viņam izriet no šī noteikuma (spriedums, 2017. gada 20. septembris, *Andriciuc* u.c., C-186/16, EU:C:2017:703, 45. punkts).

- 46 Attiecībā uz hipotekārā aizdevuma līgumu valsts tiesai ir jāveic vajadzīgās pārbaudes šajā ziņā, ņemot vērā visus atbilstīgos faktiskos apstākļus, tostarp reklāmu un informāciju, ko aizdevējs ir sniedzis, apspriežot līgumu. Konkrētāk, valsts tiesai, ņemot vērā visus apstākļus, kas veido līguma noslēgšanas kontekstu, ir jāpārbauda, vai patērētājam ir paziņoti visi elementi, kuri var ietekmēt viņa saistību apjomu un kuri viņam ļauj novērtēt it īpaši viņa aizņēmuma kopējās izmaksas. Šajā vērtējumā izšķiroša nozīme ir, pirmkārt, jautājumam par to, vai noteikumi ir formulēti vienkāršā, skaidri saprotamā valodā tādējādi, ka vidusmēra patērētājam ir dota iespēja novērtēt šādas izmaksas, un, otrkārt, apstāklim, kas ir saistīts ar to, ka kredītlīgumā nav norādīta attiecīgā informācija, kura, ņemot vērā preču vai pakalpojumu, kas ir šī līguma priekšmets, raksturu, ir būtiska (spriedums, 2020. gada 3. marts, *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 52. punkts).
- 47 It īpaši informācijas sniegšana par līguma noteikumiem un šī līguma noslēgšanas sekām pirms šāda līguma noslēgšanas patērētājam ir ļoti svarīga. Tieši uz šīs informācijas pamata viņš izlemj, vai vēlas tikt saistīts atbilstoši pārdevēja vai piegādātāja jau iepriekš formulētiem nosacījumiem (spriedums, 2016. gada 21. decembris, *Gutiérrez Naranjo* u.c., C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980, 50. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 48 Turklāt līguma noteikuma negodīguma vērtējums ir veicams, atsaucoties uz attiecīgā līguma noslēgšanas brīdi, ņemot vērā visus apstākļus, kas pārdevējam vai piegādātājam minētajā brīdī varēja būt zināmi un varēja ietekmēt vēlāko šī līguma izpildi, jo līguma noteikums var radīt nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kura atklājas tikai līguma izpildes laikā (spriedums, 2017. gada 20. septembris, *Andrić* u.c., C-186/16, EU:C:2017:703, 54. punkts).
- 49 Līdz ar to tas, vai tirgotājs ir ievērojis Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktā un 5. pantā paredzēto pārskatāmības prasību, ir jāizvērtē, ņemot vērā elementus, kas bija šī pārdevēja vai piegādātāja rīcībā ar patērētāju noslēgtā līguma noslēgšanas dienā.
- 50 It īpaši attiecībā uz aizdevuma līgumā ar mainīgu procentu likmi ietverto noteikumu par minimālo procentu likmi jānorāda, ka finansiālās sekas, ko rada mehānisms par procentu likmes svārstību uz leju ierobežošanu, noteikti ir atkarīgas no tā atsaucies indeksa izmaiņām, uz kura pamata tiek aprēķināta šāda likme.
- 51 Šādos apstākļos attiecīgajam patērētājam ir jāsniedz iespēja saprast saimnieciskās sekas, ko šāds noteikums viņam rada (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 5. jūnijs, *GT*, C-38/17, EU:C:2019:461, 33. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 52 Tomēr attiecībā uz noteikumu par mainīgās likmes svārstību uz leju ierobežošanu, kura tiek aprēķināta, pamatojoties uz norādi, šīs likmes precīzā vērtība, protams, nevar tikt noteikta aizdevuma līgumā attiecībā uz visu tā ilgumu. Tādējādi pārdevējam vai piegādātājam nevar prasīt sniegt precīzu informāciju par finanšu sekām, kas saistītas ar procentu likmes izmaiņām līguma darbības laikā, jo šīs izmaiņas ir atkarīgas no notikumiem nākotnē, kas nav paredzami un nav atkarīgi no pārdevēja vai piegādātāja gribas. It īpaši mainīgās procentu likmes piemērošana pēc savas būtības rada nākotnes maksājumu summas svārstības tādējādi, ka minētais pārdevējs vai piegādātājs nevar precīzēt noteikuma par minimālo procentu likmi piemērošanas precīzu ietekmi uz šiem maksājumiem.
- 53 Tomēr Tiesa attiecībā uz hipotekārajiem aizdevumiem ar mainīgām procentu likmēm ir nospriedusi, ka informācijas sniegšana par indeksa, pamatojoties uz kuru tiek aprēķināta piemērojamā likme, attīstību pagātnē ir īpaši nozīmīgs elements (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 3. marts, *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 56. punkts).
- 54 Pamatojoties uz šādu informāciju, patērētājam ir iespēja, ņemot vērā agrākās svārstības, novērtēt iespēju, ka viņš nevarēs gūt labumu no likmēm, kas ir zemākas par viņam piedāvāto minimālo likmi.

- 55 Attiecībā uz summām, no kurām patērētājs atteiktos, pievienojot jaunu noteikumu par minimālo procentu likmi, un kuras atbilst starpībai starp summām, ko patērētājs samaksājis, piemērojot sākotnējo noteikumu par minimālo procentu likmi, un summām, kuras būtu jāmaksā, ja nebūtu noteikuma par minimālo procentu likmi, ir jānorāda, ka principā šīs summas viegli var noteikt parasti un saprātīgi informēts vidusmēra patērētājs, ja vien viņam ir visa nepieciešamā informācija no šī pārdevēja vai piegādātāja puses, šajā gadījumā – no bankas, kuras rīcībā ir ekspertīze un visas šajā ziņā vajadzīgās zināšanas.
- 56 No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka uz uzdoto ceturto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkts, 4. panta 2. punkts un 5. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka pārskatāmības prasība, kas saskaņā ar šīm tiesību normām ir noteikta pārdevējam vai piegādātājam, nozīmē, ka, noslēdzot hipotekārā aizdevuma līgumu ar mainīgu likmi, kurā ir paredzēts noteikums par procentu likmes minimumu, patērētājam ir jādod iespēja saprast saimnieciskās sekas, kas viņam izriet no mehānisma, kas ieviests ar šo noteikumu par procentu likmes minimumu, it īpaši – sniedzot informāciju par tās norādes attīstību, pamatojoties uz kuru tiek aprēķināta procentu likme.

Par trešo un piekto jautājumu

- 57 Ar trešo un piekto jautājumu, kuri ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkts, skatīts kopā ar tās pielikuma 1. punkta q) apakšpunktu, kā arī tās 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka pārjaunojuma līguma noteikums, ar kuru tiek grozīts agrākā līguma noteikums un ar kuru pārdevējs vai piegādātājs un patērētājs savstarpēji atsakās no prasības celšanas tiesā, lai izvirzītu prasījumus it īpaši saistībā gan ar sākotnējo noteikumu, kas ir grozīts ar šo pārjaunojuma līgumu, gan ar jauno noteikumu, ir jākvalificē par “negodīgu”.
- 58 No iesniedzējtiesas lēmuma izriet, ka ar pārjaunojuma līgumu *Ibercaja Banco* un XZ vienojās par noteikuma par minimālo procentu likmi, kas bija piemērojams saskaņā ar hipotekārā aizdevuma līgumu, likmes samazināšanu, kā arī par savstarpēju atteikšanos no prasībām tiesā saistībā ar agrākajiem un jaunajiem noteikumiem par minimālo procentu likmi.
- 59 Tā kā šāds noteikums par atteikšanos ir paredzēts līgumā, kas noslēgts starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju, šī noteikuma negodīgumu valsts tiesa var konstatēt, veicot Direktīvas 93/13 3. pantā paredzēto pārbaudi, ar nosacījumu, ka par minēto noteikumu nav notikusi atsevišķa apspriešanās, un ievērojot šīs direktīvas 4. panta 2. punktā paredzētos ierobežojumus.
- 60 Kā izriet no minētās direktīvas 3. panta 1. punkta, līguma noteikums, par kuru nav bijis atsevišķas apspriešanās, ir uzskatāms par negodīgu, ja pretēji labticības prasībai tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam.
- 61 Valsts tiesai ir jāpārbauda, vai tajā izskatāmie līguma noteikumi ir uzskatāmi par negodīgiem, principā atbilstoši šīs pašas direktīvas 4. panta 1. punktam ņemot vērā visus lietas apstākļus (spriedums, 2018. gada 7. augusts, *Banco Santander* un *Escobedo Cortés*, C-96/16 un C-94/17, EU:C:2018:643, 66. punkts).
- 62 Valsts tiesai ir jānosaka, vai, ņemot vērā attiecīgās lietas apstākļus, noteikums atbilst labticības, līdzsvara un pārskatāmības prasībām. Tomēr Tiesai ir kompetence uz Direktīvas 93/13 tiesību normu pamata izstrādāt kritērijus, kurus valsts tiesa var piemērot vai kuri tai ir jāpiemēro, veicot šādu novērtējumu (spriedums, 2016. gada 28. jūlijs, *Verein für Konsumenteninformation*, C-191/15, EU:C:2016:612, 65. punkts).

- 63 Turklāt, kā izriet no Direktīvas 93/13 3. panta 3. punkta, šis direktīvas pielikums ietver indikatīvu un neizsmelīgu tādu noteikumu uzskaitījumu, kurus var atzīt par negodīgiem. Šī pielikuma 1. punkta q) apakšpunktā ir norādīti noteikumi, ko var uzskatīt par tādiem, kuru mērķis vai sekas ir “izslēgt vai kavēt patērētāja tiesības celt prasību tiesā vai izmantot jebkādas citas tiesiskās aizsardzības līdzekļus”.
- 64 Turklāt tas, ka pārdevējs vai piegādātājs un patērētājs savstarpēji atsakās no prasības celšanas tiesā saistībā ar līguma noteikumu, neliedz valsts tiesai izvērtēt šāda noteikuma negodīgumu, ja šis noteikums var radīt saistošas sekas patērētājam.
- 65 Šajā gadījumā no iesniedzējtiesas lēmuma izriet, ka ar pārjaunojuma līgumu *Ibercaja Banco* un XZ vienojās, pirmkārt, par noteikuma par minimālo procentu likmi, kas bija piemērojama saskaņā ar hipotekārā aizdevuma līgumu, likmes samazināšanu un, otrkārt, par savstarpēju atteikšanos no prasībām tiesā saistībā ar agrākajiem un jaunajiem noteikumiem par minimālo procentu likmi.
- 66 Pirmkārt, attiecībā uz XZ atteikšanos valsts tiesā izvirzīt savus prasījumus attiecībā uz sākotnējo noteikumu par minimālo procentu likmi ir jānorāda, kā tas izriet no šī sprieduma 25.–28. punkta, ka Direktīvai 93/13 pašai par sevi nav pretrunā tas, ka patērētājs ar līgumu atsakās no labuma, ko viņš varētu gūt no līguma noteikuma negodīguma atzīšanas, ja šī atteikšanās izriet no brīvas un apzinātas piekrišanas.
- 67 Turklāt, kā ģenerāladvokāts ir norādījis secinājumā 70.–73. punktā, atteikšanās no prasības celšanas tiesā ir jānošķir, ja tā ir paredzēta tādā līgumā kā darījums, kura paša priekšmets ir esoša strīda izšķiršana starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju, no iepriekšējas atteikšanās no jebkādas prasības celšanas, kas ir ietverta starp patērētāju un pārdevēju vai piegādātāju noslēgtā līgumā, kā tas ir minēts šī sprieduma 75. un 76. punktā.
- 68 Tomēr noteikums, kurā ir paredzēta savstarpēja atteikšanās no jebkādas prasības tiesā saistībā ar vienošanos par strīdu, kas radies starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju, par līguma, kas saista šīs abas puses, noteikuma spēkā esamību, var ietilpt šīs vienošanās galvenajā priekšmetā Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta izpratnē, un tādējādi tas var izvairīties no iespējamā negodīguma novērtējuma, ja vien tas ir formulēts skaidri un saprotami, un tas ir jāpārbauda valsts tiesai.
- 69 Šajā gadījumā iesniedzējtiesa uzskata, ka XZ nav saņēmusi pietiekamu informāciju par sākotnējā noteikuma par minimālo procentu likmi negodīgumu un par summām, kuru atlīdzību viņai bija tiesības saņemt to summu dēļ, ko viņa bija nepamatoti samaksājusi, pamatojoties uz šo noteikumu.
- 70 Kā izriet no šī sprieduma 48. punkta, starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgta līguma noteikuma negodīguma novērtējums ir jāveic, atsaucoties uz šī līguma noslēgšanas brīdi, ņemot vērā visus apstākļus, kas pārdevējam vai piegādātājam šajā brīdī varēja būt zināmi un kas varēja ietekmēt minētā līguma vēlāku izpildi, jo līguma noteikums var radīt nelīdzsvarotību starp līguma pusēm, kas izpaužas tikai šī līguma izpildes laikā.
- 71 Taču, lai gan iesniedzējtiesai būs jāpārbauda, kāda informācija bija *Ibercaja Banco* rīcībā brīdī, kad tika noslēgts pārjaunojuma līgums, ir jānorāda, ka saskaņā ar Tiesas rīcībā esošo informāciju šis līgums tika noslēgts 2014. gada 4. martā. Ar savu 2013. gada 9. maija spriedumu 241/2013 *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa) patērētāju apvienību uzsāktajā tiesvedībā nosprieda, ka hipotekārā aizdevuma līgumos ietvertie noteikumi par minimālo procentu likmi principā neatbilst skaidrības un pārskatāmības prasībām un tādēļ var tikt atzīti par negodīgiem. Šādi rīkojoties, *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa) ierobežoja šādu noteikumu atzīšanas par spēkā neesošiem sekas attiecībā uz nākotni. Tomēr tikai 2016. gada 21. decembra spriedumā lietā *Gutiérrez Naranjo* u.c. (C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980) Tiesa nosprieda, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts aizliedz šādu ierobežojumu.

- 72 Līdz ar to, pirmām kārtām, lai gan sākotnējā noteikuma par minimālo procentu likmi, kas saistīja XZ un *Ibercaja Banco*, negodīgais raksturs bija iespējams brīdī, kad tika noslēgts pārjaunojuma līgums, šķiet, ka tas nav droši zināms fakts, jo šis negodīgums nav ticis konstatēts starp šī līguma pusēm tiesvedībā.
- 73 Otrām kārtām, šķiet, ka tiesību stāvoklis pārjaunojuma līguma noslēgšanas brīdī nelāva *Ibercaja Banco* zināt, ka negodīga noteikuma par minimālo procentu likmi esamība ir pamats tiesībām uz šī noteikuma dēļ nepamatoti samaksāto summu pilnīgu atmaksu.
- 74 Šādos apstākļos iesniedzējtiesai būs jāizvērtē ticamības līmenis, kāds bija brīdī, kad tika noslēgts pārjaunojuma līgums, attiecībā uz sākotnējā noteikuma par minimālo procentu likmi negodīgumu, lai noteiktu informācijas apjomu, kas *Ibercaja Banco* bija jāsniedz XZ atbilstoši pārskatāmības prasībai, kura tai bija jāievēro, izklāstot noteikumu par atteikšanos no prasībām tiesā, kā arī to, vai XZ varēja saprast no tā izrietošās tiesiskās sekas attiecībā uz viņu.
- 75 Otrkārt, attiecībā uz pamatlietas pušu atteikumu izvirzīt prasības valsts tiesā saistībā ar jauno noteikumu par minimālo procentu likmi jāuzsver, kā ģenerāladvokāts ir norādījis secinājumu 43. un 44. punktā, ka patērētājs nevar spēkā esoši apņemties atteikties no aizsardzības tiesā un no tiesībām, kas viņam izriet no Direktīvas 93/13. Nevar apturēt principā pievienošanās šādam noteikumam sekas attiecībā uz strīdiem, kas var rasties nākotnē.
- 76 Šajā ziņā jāatgādina, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts, kurā ir paredzēts – dalībvalstis nosaka, ka negodīgi noteikumi, kas ietverti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, atbilstoši to valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam, ir obligāts (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 21. decembris, *Gutiérrez Naranjo* u.c., C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980, 55. punkts). Atzīt iespēju patērētājam iepriekš atteikties no tiesībām, kas viņam izriet no aizsardzības sistēmas, kura ieviesta ar šo direktīvu, būtu pretrunā šīs tiesību normas imperatīvajam raksturam un apdraudētu šīs sistēmas efektivitāti.
- 77 No iepriekš izklāstītajiem apsvērumiem izriet, ka uz uzdoto trešo un piekto jautājumu jāatbild, ka Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkts, skatīts kopā ar pielikuma 1. punkta q) apakšpunktu, kā arī 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē šādi:
- starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgtā līgumā paredzēts noteikums par pastāvoša strīda atrisināšanu, ar kuru šis patērētājs atsakās valsts tiesā izvirzīt prasījumus, kurus viņš būtu varējis izvirzīt šī noteikuma neesamības gadījumā, var tikt kvalificēts par “negodīgu”, it īpaši, ja minētā patērētāja rīcībā nevarēja būt atbilstošas informācijas, kas viņam ļautu saprast no tā izrietošās tiesiskās sekas attiecībā uz viņu;
 - noteikums, ar kuru tas pats patērētājs saistībā ar strīdiem nākotnē atsakās no prasībām tiesā, kas pamatotas ar tiesībām, kuras viņam ir saskaņā ar Direktīvu 93/13, nav saistošs patērētājam.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 78 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (ceturtā palāta) nospriež:

- 1) **Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam nav pretrunā tas, ka par tādu starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgta līguma noteikumu, kura**

negodīgumu var konstatēt tiesā, var tikt noslēgts pārjaunojuma līgums starp šo pārdevēju vai piegādātāju un šo patērētāju, ar kuru patērētājs atsakās no sekām, ko izraisītu šī noteikuma negodīguma atzīšana, ar nosacījumu, ka šī atteikšanās izriet no brīvas un apzinātas patērētāja piekrišanas, un tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

- 2) Direktīvas 93/13 3. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgta līguma noteikums, lai grozītu iespējami negodīgu noteikumu iepriekšējā starp tiem noslēgtā līgumā vai reglamentētu šī otrā noteikuma negodīgā rakstura sekas, pats par sevi var tikt uzskatīts par tādu, par kuru nav notikusi atsevišķa apspriešanās, un vajadzības gadījumā – atzīts par negodīgu.
- 3) Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkts, 4. panta 2. punkts un 5. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka pārskatāmības prasība, kas saskaņā ar šīm tiesību normām ir noteikta pārdevējam vai piegādātājam, nozīmē, ka, noslēdzot hipotekārā aizdevuma līgumu ar mainīgu likmi, kurā ir paredzēts noteikums par procentu likmes minimumu, patērētājam ir jādod iespēja saprast saimnieciskās sekas, kas viņam izriet no mehānisma, kas ieviests ar šo noteikumu par procentu likmes minimumu, it īpaši – sniedzot informāciju par tās norādes attīstību, pamatojoties uz kuru tiek aprēķināta procentu likme.
- 4) Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkts, skatīts kopā ar pielikuma 1. punkta q) apakšpunktu, kā arī 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē šādi:
 - starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgtā līgumā paredzēts noteikums par pastāvoša strīda atrisināšanu, ar kuru šis patērētājs atsakās valsts tiesā izvirzīt prasījumus, kurus viņš būtu varējis izvirzīt šī noteikuma neesamības gadījumā, var tikt kvalificēts par “negodīgu”, it īpaši, ja minētā patērētāja rīcībā nevarēja būt atbilstošas informācijas, kas viņam ļautu saprast no tā izrietošās tiesiskās sekas attiecībā uz viņu;
 - noteikums, ar kuru tas pats patērētājs saistībā ar strīdiem nākotnē atsakās no prasībām tiesā, kas pamatotas ar tiesībām, kuras viņam ir saskaņā ar Direktīvu 93/13, nav saistošs patērētājam.

[Paraksti]